

Maatschap Deinum Ensing Gerritsma Smink

Van één boerderij naar twee en van bio naar Demeter

Oude garde Sierd Deinum en Joke Ensing en nieuwe garde Sytse Gerritsma en Tiertsje Smink voeren samen en toch apart twee melkveebedrijven in Friesland. Van gangbaar naar biologisch en dan naar biologisch-dynamisch. En over hoe je als jong stel zonder boerderij toch kunt gaan boeren.

Tekst: Luc Ambagts, Petra Derksen.

Op een zonnige middag in februari rijden we – Petra Derksen van Stichting Demeter en Luc Ambagts van de BD-Vereniging – naar Friesland. De Maatschap Deinum Ensing Gerritsma Smink heeft een Demeterlicentie aangevraagd. Het is één aanvraag, want het is één bedrijf, maar het zijn wel twee afzonderlijke boerderijen. De licentiecommissie heeft gevraagd nog eens te bezien hoe ze dat vanuit bedrijfsindividualiteit vorm willen gaan geven.

Droom

Rijdend over de Mardyk langs de rand van De Fluessen, het grootste meer in Friesland, komen we bij de nieuwe boerderij in Elahuizen. De vier maten wachtten ons al op. Even later zitten we in de ruime keuken, huiselijk als een grote familie, maar de band is een andere. Sytse was vaste melker op de boerderij bij Sierd en Joke in Sondel. Tiertsje, hun buurmeisje, was er ook vaak en hielp Joke met de kinderen. Sytse en Tiertsje vonden elkaar en koesterden hun droom om samen een boerderij te beginnen.

Of Sierd mee wilde kijken naar mogelijkheden om een boerderij te kopen, vroeg Sytze op een dag. Toen het bedrijf in Elahuizen in beeld kwam, werd de vraag concreet of Joke en Sierd de koop vanuit hun bedrijf mogelijk wilden maken. Joke vertelt: "We hadden al een hele

goede relatie. Ons bedrijf liep heel goed. Het was een mooie kans om nog een biologisch bedrijf erbij te maken."

Sierd is een gewillig én gewenst adviseur die de nieuwe generatie vooral haar eigen beslissingen laat nemen. "Sierd is mij altijd tien stappen vooruit", zegt Sytse, waarop Sierd nuchter constateert dat 'de telefoontjes in de loop van de jaren wel veel minder zijn geworden'.

Vorig jaar is de boekhouding gesplitst zodat ook in de financiën duidelijk wordt dat zowel het ene als het andere bedrijf op eigen benen kan staan. Joke benadrukt dat het gaan van zo'n traject meer vraagt dan alleen zakelijke en vaktechnische aangelegenheden. "Samen eten, en het dan over andere dingen hebben dan over het bedrijf, bijvoorbeeld." Door het bewust verzorgen van deze sociale lijn, de aandacht voor elkaar als persoon, loopt de samenwerking goed. "Het is wel prettig dat de bedrijven een eind uit elkaar liggen. Dat je niet de hele tijd ziet wat de ander aan het doen is. Dan heeft ieder zijn eigen plek", voegt Sierd toe.

De ideale koe

Sytse en Tiertsje leiden ons rond langs hun bonte verzameling koeien: zwartbont, roodbont, blaarkop, Montbeliarde. Sytze: "Het systeem is er eerst: hoe kun je zo natuurlijk mogelijk, met minimale kosten, melk produceren. Dan kom je op minimale input van buiten af. Gras is goed-

Foto: Luc Ambagts

Een 'openlucht-potstal' (een draadje op het erf) levert vaste mest

Foto: Frens Schuring

Sierd laat Warmonderhoffers zien wat 'zelfzaaiend grasland' inhoudt

Foto: Fam. Deinum

Koeien eten gras

Hoe zorgt Sierd het jaar rond voor een maximale hoeveelheid gras in het voer voor de koe, zodat het bijvoeren - bijvoorbeeld met luzernebrok - beperkt kan blijven?

- **Stripbegrazing:** Stel steeds een nieuwe strook gras ter beschikking. Tot wel vijf keer per dag wordt de draad verzet. De koeien grazen het gras dan met elkaar snel en kort af. De 'achterdraad' zorgt ervoor dat de koeien niet terug op het reeds afgegraste stuk kunnen. De hergroei kan meteen beginnen.
- **Gevarieerd gras:** Door bij het maaien of beweiden strips over te slaan kunnen grassen tot bloei en zaadvorming komen. Zo zorg je voor natuurlijke herinzaai van grassen en kruiden die bij de grond en bedrijfsvoering passen.

- **Lang gras:** Doorgegroeid gras heeft qua voedingswaarde een gevarieerdere samenstelling dan kort gras. Door de langere groeitijd krijgen ook de wortels de kans sterk te worden. Dat is goed voor de hergroei en voor de draagkracht van de zode.
- **Kalven in het voorjaar:** Als de koe net melk begint te geven is de behoefte aan (eiwit)rijk voer het hoogst. Dat valt dan samen met de uitbundige grasgroei in het voorjaar.
- **Lang buiten:** Door de koeien het gras kort af te laten grazen krijg je veel licht op de bodem. Dat zorgt voor een sterke uitstoeling van het gras. Daardoor krijg je een stevige, dichte zode. De koeien kunnen dan tot laat in het najaar buiten blijven zonder het weiland stuk te trappen.

koop en het is het natuurlijke eten voor koeien. Zo zijn we als vanzelf biologisch geworden." Ze hebben veel geëxperimenteerd om de ideale koe voor hun bedrijf te vinden. Uiteindelijk zijn ze bij het oude Fries-Hollandse ras uitgekomen. "We willen op een natuurlijke manier produceren. Dan is het eigenlijk wel logisch dat je op het ras uitkomt dat hier van nature altijd al was. Robuuste koeien, weerbaar en ze kunnen goed produceren zonder veel krachtvoer." Nu kruist hij zijn koeien in met Fries-Hollandse stieren.

"Uit interesse ben ik de BD-doorschakelcursus gaan doen, samen met Joke. Gesloten kringlopen, dat deden we al. Niet de grond oppeppen met allerlei input van buiten, maar daar op een andere, levende manier naar kijken. Daar ben ik enthousiast voor. Net als voor het ontwikkelen van het bedrijf vanuit de individualiteit. Zet tien boeren op een rij en

Doorschakelen naar

In een brief bij de aanvraag voor de Demeterlicentie beschrijven Sierd, Joke, Sytse en Tiertsje welke omschakelpunten zij zelf zien: om te voldoen aan de Demeter-normen zullen ze meer gebruik gaan maken van vaste mest, biologisch stro en de BD-preparaten. Op basis van de aanvraag gaat Petra Derkzen – coördinator certificering – op bezoek. Met alle vier de maten, loopt ze de bedrijfsgegevens langs. Samen stellen ze vast of de genoemde omschakelpunten volledig zijn en wat de aanpak wordt. De Demeter Licentie Commissie (DLC) leest het verslag van het bezoek om op basis daarvan een besluit te nemen. Discussiepunt is dat het om één aanvraag gaat maar om de ontwikkeling van twee bedrijfsorganismen. Dit leidt tot de vraag hoe elk van de bedrijven als bedrijfsindividualiteit vorm krijgt? Dit wordt uitgewerkt tijdens een tweede bezoek (het bezoek aan beide bedrijven dat Luc en Petra in dit artikel beschrijven). De conclusie is dat de twee bedrijven ieder hun eigen ontwikkeling gaan. Sierd en Sytse zullen ook apart van elkaar aan Collegiale Toetsing deelnemen. Petra ontvangt opnieuw een brief en aanvullende stukken dat de maatschap de omschakelpunten heeft voltooid. De DLC geeft daarop het Demeter Certificaat af.

je hebt tien verschillen." Sytse wijst naar de schuur van de buurman in de verte. Hij wil die graag huren voor het jongvee. Dan kan het bedrijf zich verder ontwikkelen.

Zelfzaaiend grasland

De boerderij van Sierd en Joke ligt ruim twaalf kilometer verderop. We rijden zuidwaarts langs De Fluessen via Balk naar 'De Graasboerderij' in Sondel in de zuidoosthoek van Gaasterland. Sierd en Joke werken daar al ruim 27 jaar. Sierd: "De opkomst van de biologische consumptie heeft ons een mogelijkheid gegeven om meer verantwoord te boeren. Meer met de natuur en koeien bezig zijn, dat voelt goed voor ons! Na een aantal jaren van biologisch boeren, grazen onze koeien nu met een beweidingstelsel, waardoor de koeien ongeveer acht maanden buiten zijn." Hij wijst op de stroken met een andere kleur groen in het weiland. Daar heeft het gras lang door kunnen groeien, zodat het ook in het zaad komt. 'Zelfzaaiend grasland' noemt Sierd dat.

In de laatste jaren is het melkveebedrijf gevarieerder geworden. Joke verwerkt rauwe melk tot yoghurt en kefir voor in de boerderijwinkel. 120 kippen in een mobiel hok zorgen voor eieren. Ze scharrelen in een verplaatsbare ren en worden tegen vossen en buizerds beschermd door twee Pyrenese berghonden. Ze zijn al als pup bij de kippen in de ren gezet, het eerste jaar met een muilkorf.

Lachend laat Sierd zijn 'openlucht-potstal' zien. De omschakeling naar BD daagde hem uit om meer met vaste mest te gaan doen – hij had vooral drijfmest uit hun ligboxenstal – en het inspireerde hem om de koeien een deel van de dag buiten op het erf op stro te laten lopen. Met schrikdraad heeft hij een deel van het erf afgezet en met stro bestrooid. Daar heeft hij de koeien vanuit de stal heen gebracht. "Moet je zien hoe ze het naar hun zin hebben, met hun neus in de frisse wind," roept hij enthousiast. Het begin van een flink pak vaste mest is er al.

We praten over de twee bedrijven en proberen de eigenheid ervan onder woorden te brengen. Bij de boerderij van Sytse en Tiertsje zagen we de stal van de buurman, het hooi uit het natuurgebied, en we hoorden de geschiedenis van het bedrijf zelf: er is iets ver weg, onbereikbaar haast, en dat haal je naar je toe, of je vindt er een weg heen. We komen op de beweging van 'het overbruggen'. Bij Sierd en Joke zien we een hele directe creativiteit. De geïmproviseerde potstal, de mobiele kippenren met honden. Net als het nieuwe bedrijf zijn het voorbeelden van

Foto: Maria van Bortel

Foto: Arminijn Steenbruggen

Sierd Deinum & Joke Ensing en hun dochter Welmoed

Sondelerleane 5
8565 HG Sondel
0514 603298
www.graasboerderij.nl

47 ha huiskavel
23 ha natuurland
7,5 ha op afstand waarvan 1 ha gerst voor de kippen
melkkoeien, jongvee, mestvee, kippen
boerderijwinkel

Sytse Gerritsma & Tiertsje Smink

Mardyk 6
8581 KG Elahuizen
06 53334628

53 ha weiland
13 ha natuurland
melkkoeien, jongvee, geiten, kippen
huisverkoop van vlees

het creëren van een ruimte waarbinnen iets of iemand anders zijn gang mag gaan. Het is een beweging van een schaal vormen, van inbedden.

Een half jaar later

En nu, hoe is het een half jaar na ons bezoek? De Demeterlicentie hebben ze binnen. Dochter Welmoed is bij Sierd en Joke op het bedrijf komen werken. Sytse en Tiertsje hebben de plannen voor het bijkopen van 22 hectare weiland en het huren van de schuur van de buurman gere-

aliseerd. Maar het grote nieuws daar is de geboorte van hun dochter Djemma. Over vier jaar zullen de twee bedrijven ook juridisch gesplitst worden. Dan is Sytse helemaal zelfstandig boer op een nieuw biologisch-dynamisch bedrijf. Joke: "Dan geven we een heel groot feest. Dan hebben we zoveel van elkaar geleerd en samen zoveel plezier gehad". "Dit is een hele prettige manier om uit elkaar te groeien", laat Sytse dankbaar weten. ☺